

BOOKREVIEW

**Maria S. Celan - Associated Professor Dr. biologist -
A Life of Sacrifice Dedicated to Romanian and Universal Science**
(by Dr. Alexandru Ș. Bologa, Ex. Ponto Printing House, Constanța, 2020)

Associate Professor Dr. Maria Celan (1898-1989) was the most important Romanian researcher of macrophytic algae in the Black Sea and especially in the Romanian waters of this sea. Over 60 years of her long existence and living alone, she dedicated herself to the uninterrupted and passionate research of these algae. Of these, the last 35 years she lived by the sea, mostly at the Marine Research Station „Prof. Dr. Ioan Borcea”, which for two decades belonged to the Romanian Institute for Marine Research (RMRI).

Maria Celan achieved her consecration as an European researcher through her studies, especially in France, as well as obtaining her doctorate at the Sorbonne in 1940.

Even before the publication, the results of the young Maria Celan regarding her research, then those from the doctoral thesis, were taken over and included immediately in the specialized European monographs and treatises, of the time, remaining classic to this day; there, in France, the volcanic nature of M. Celan found the right environment for the manifestation of her exceptional scientific creativity, as well as for her absolute independence as a person.

Strongly attached to her native places, although she had been promised a brilliant career in France, Maria Celan returned "home" in 1942 where she was struck by the social situation and the way of life and interpersonal relationships very different from those in France and her perception of these relations whose serious illness, in our country, consisted, as today, in the shortcomings of Ethics. Then followed a permanent conflict with our socio-moral atmosphere, exacerbated in addition by the profound transformations and social events caused by the war and its disastrous consequences for Romania.

Her rectitude in all the problems of life, apart from admirers and friends as well as objective and favorable appreciations, brought her opponents and enemies, precisely among those who could restrain her and change her destiny. And they did it, throwing on her the burden of anonymity and plunging her into the swamp of evil and all kinds of hits, to annihilate her personality and scientific creativity. She resisted unwaveringly following her passion for research, working for a long time almost on her own, with minimal material means; until Providence made her passion for the study of seaweed awaken the same passion in two young people who would become her students in this field of biology. At least in the last years

of her life, she enjoyed the sincere friendship and support of these young collaborators, today personalities of Romanian science.

And in order for "the truth to come to light", as it is destined, although towards the end of her tormented life, the man appeared to repair the injustices suffered by Maria Celan. This is her student and collaborator in algology, Dr. Alexandru Ş. Bologa, former scientific director of the National Institute for Marine Research and Development "Grigore Antipa" from Constanța, full member of the Romanian Academy of Scientists. He was endowed by the same Providence, with all the qualities and attributes expressed in words in the *Dictionary of the Romanian Language*, such as gratitude, appreciation, affection and reverence, boundless, for his master Maria Celan, but also with the weapons of character necessary to remove in the light of the true personality in science of M. Celan: Devotion, Dedication, Rigorousness, Perseverance, Labor.

I do not know, in the Romanian space, another "student" to do, to work so much and with so much love for the memory of his master, as Alexandru Bologa worked and works. With the perseverance and meticulousness of the archaeologist who carefully digs up the treasures of the fortress, removing the heavy earth of oblivion, he explores the archives, studies and interprets the documents related to the life and scientific creation of Maria Celan, releases from the correspondence with the scientific personalities of the time, the light of their superlative assessments regarding the person and work of his master. He studies numerous approaches of M. Celan and reveals the importance and topicality of her proposals regarding the organization of research and protection of the renowned Maritime Dunes Reserve from Agigea, together with the building of the Marine Research Station „Professor Dr. Ioan Borcea”, or the objectivity and vigor of her struggles in defense of her rights and justice. In all these cases, her visionary-constructive spirit, proven and attested by time, is always noticeable.

In this way, A. Bologa has published 8 articles so far, between 1989 and 2020, to which is added the present volume *Maria S. Celan - associate professor doctor biologist - a life of sacrifice dedicated to Romanian and universal science*, 102 pages, with 24 figures, in the Publishing house Ex Ponto Constanța, 2020.

In this volume, in order to fulfill the proposed purpose and in the spirit of the above relating, the author presents biographical data of Maria Celan, the places and institutions in Austria and France where she did her scientific training and doctorate (at the Sorbonne in 1940). Further, her pilgrimage, usually forced by unfavorable circumstances, from the Agronomic Institute of Iassy, to the *Universitatea Mihăileană* of the same municipality, then to the University „C.I. Parhon” in Bucharest, and from there for the longest period of her life and scientific career, at the Marine Research Station “Professor Dr. Ioan Borcea” from Agigea. Of particular revealing importance for M. Celan's relations with the

scientific personalities of the time is the correspondence with Academician Grigore Antipa, Professor Emanoil C. Teodorescu - corresponding member of the Academie des Sciences of the Institut de France, Academician Vasile Mârza, Academician Constantin I. Parhon, Professor Nicolae Sălăgeanu, Academician Erasmus I. Nyárády, Professor Traian Ștefureac, Lecturer Dr. Ana Fabian, Dr. Eng. Cristian D. Stoiculescu and others.

Of the many superlative impressions and appreciations of Maria Celan's competence and achievements, the most important remain those of **M.A. Guilliermond** - member of the Institut de France, professor at the Sorbonne, appreciations expressed in the Report on the doctoral thesis of Maria Celan in his capacity as principal supervisor of the thesis entitled: "**Recherches Cytologiques sur les Algues rouges**". The appreciations of the scientific achievements included in the four and a half typed pages are concentrated in the following two lines: „*It (the thesis) is of course one of the best botanical theses that have been defended at the Sorbonne in recent years*”.

In the volume of Dr. Alexandru Bologa, we can easily notice the harassment and injustices of all kinds that have been hit, even since returning to Romania, being enough to mention the most important:

1) Although with the publications in French scientific journals and with the valuable thesis published in 1941 she could have immediately held a position as an associate professor, this was only done in 1949 (!).

2) Invited by renowned Russian algologists to work in their laboratories and libraries, or to participate in important congresses, although she had the support of important personalities such as Academician C.I. Parhon and others, she never received approval to go to the USSR. There is an explanation here, because being a Bessarabian who came to Romania after the union with the mother country, those who left Bessarabia were "punished" by the long hand of Moscow. My experience too is uplifting in this regard. Being the only possibility to study abroad, in institutions, laboratories and libraries much more equipped than ours, in the third year of college (1953-1954) I also asked to go to the USSR, but my request was rejected while other colleagues were able to leave. To my question, in an audience, why I am not given approval, comrade Rector Professor Jean Livescu answered me: "Because your father fought against the Soviet Union" (where in fact he died). Q.E.D.

3) The collaboration in the drafting of the *Treaty of Algology* by the Academy of the Socialist Republic of Romania, under the editorship of Professor Ștefan Pétérffy and Dr. Alexandru Ionescu, in its capacity as the best specialist in marine macrophyte algae, was interrupted.

4) Maria Celan's work submitted for publication to the Academy ("Materials for the knowledge of algological research in the Black Sea"), received very favorable approval from Professor N. Sălăgeanu in October 1949, but the

manuscript disappeared, being stolen by those who needed these informations. However, it reappeared after 6 years (!) and was returned to her, without being published.

5) In the period 1961-1963, Maria Celan was ordered and “evacuated” from the Station in Agigea, where she had her home and place of work, especially under pressure from personalities outside the station, from Bucharest, who also campaigned for the taking of the station from the University of Iassy and its inclusion in RMRI, which has been achieved for the next twenty years!

6) Finally, the adversity of the same people together with their work teams from the RMRI, in which Dr. Maria Celan also worked after the inclusion of the Station „Professor Dr. Ioan Borcea”, manifested towards her until the end of her life, by refusing to be celebrated on the occasion of any anniversary, as usual, although proposals were made both inside the Institute and outside.

Another valuable information that readers find in this volume of Dr. A. Bologna about Maria Celan, is the constant interest and numerous steps taken by her, to all forums competent for the protection of the Maritime Dunes Reserve in Agigea, unique in Romania and in the world for its richness and floristic and faunal importance with endemisms and exceptional novelties for science. Knowing these concerns of Maria Celan, Dr. Eng. Cristian D. Stoiculescu from the Institute of Forestry Research and Management and honorary custodian of the Commission for the Protection of Natural Monuments of the Romanian Academy, proposed in one of the Reports to the Commission: **"Knowing, preserving and perpetuating the Maritime dunes reserve from Agigea, with its romantic charm, so loved by Borcea and Celan, where the echo of the pathetic turmoil of their generous and good spirits still resonates, is a sacred duty that cannot be ignored without to be covered by the blame of foreignness and posterity"**.

The author of this volume also informs us about the rapid and constant reception and integration of the results obtained by Maria Celan in the research on red algae in the world scientific heritage, as for example in the treatise of M.A. Guilliermond, published in the famous Hermann Publishing house, or in the book of the algologist F. Magne, from the same period. Likewise, the Soviet Marine Bibliography took over entirely the results of Maria Celan, in the *Determinator of the green, brown and red algae* of the algologist A.D. Zinova, results also taken by algologists like A.A. Kalughina Gutnik, a.o. In addition, Maria Celan collaborated with many other algologists from Austria, France, USSR, who appreciated her scientific work.

In the volume, the author also includes broader personal memories and considerations about the life and work of Dr. Maria Celan, as well as those of some former close persons who knew and appreciated her.

And so, A. Bologna, through his passionate, hard and fruitful work, as a historian of science and disciple and collaborator, removes from anonymity and

restores to the history of Romanian and European science and algology, the exceptional personality of Maria Celan, bright and generous through her important scientific and social activity. Another reason for satisfaction for the Romanian biological science and an example of work and dedication, both for young and old researchers. We congratulate the author and thank him for enriching the pantheon of Romanian biological science with another valuable personality. We also congratulate him for the noble concern regarding the history of Romanian science, nobility that accompanies him from his own genealogical tree.

Professor Emeritus Dr. Ionel Andriescu

University “Alexandru Ioan Cuza”

Faculty of Biology

Av. Carol I B, No. 20

700505- Iassy- ROMANIA

E-mail: <anion@uaic.ro>, <andriescu_ionel@yahoo.fr>

RECENZIE

Maria S. Celan - conferențiar dr. biolog - o viață de sacrificiu dedicată științei românești și universale

(de dr. Alexandru Ș. Bologa, Ed. Ex. Ponto, Constanța, 2020)

Conferențiar dr. Maria Celan (1898-1989) a fost cel mai important cercetător român al algelor macrofite din Marea Neagră și mai ales din apele românești ale acestei mări. Peste 60 de ani din îndelungata sa existență și trăind singură, i-a dedicat cercetării neîntrerupte și pasionate a acestor alge. Dintre aceștia, ultimii 35 de ani i-a trăit pe malul mării, în cea mai mare parte la Stațiunea de Cercetări Marine „Prof. dr. Ioan Borcea”, care două decenii a aparținut Institutului Român de Cercetări Marine din Constanța.

Consacrarea drept cercetător de talie europeană și-a realizat-o Maria Celan prin studiile făcute mai ales în Franța, ca și prin obținerea doctoratului la Sorbona în 1940.

Încă înainte de publicare, rezultatele tinerei Maria Celan privind cercetările sale, apoi cele din teza de doctorat, au fost preluate și incluse imediat în monografiile și tratatele de specialitate, europene, ale timpului, ele rămânând clasice până astăzi; acolo, în Franța, firea vulcanică a Mariei Celan, a găsit mediul propice pentru manifestarea creativității ei științifice excepționale, precum și pentru independența ei absolută ca persoană.

Atașată puternic de locurile de baștină, deși i se promisesse o carieră strălucită în Franța, Maria Celan se întoarce „acasă” în 1942 unde se lovește de situația socială și de modul de viață și relațiile interumane foarte diferite de cele din Franța și de percepția ei a acestor relații a căror boală gravă, la noi, a constat, ca și astăzi, în carențele Eticei. A urmat apoi un conflict permanent cu ambianța socio-morală de la noi, exacerbată în plus de profundele transformări și evenimente sociale cauzate de război și de urmările lui dezastruoase pentru România.

Rectitudinea ei în toate problemele vieții, în afară de admiratori și prieteni precum și de aprecieri obiective și favorabile, i-au adus și adversari și dușmani, tocmai printre cei ce puteau să-i frâneze și să-i modifice destinul. Și au făcut-o, aruncând asupra ei obrocul anonimatului și scufundând-o în mlaștina răutăților și loviturilor de tot felul, pentru a-i anihila personalitatea și creativitatea științifică. A rezistat urmându-și neabătut pasiunea cercetării, lucrând mult timp aproape pe cont propriu, cu mijloace materiale minime, până când Providența a făcut ca pasiunea ei pentru studiul algelor marine, să trezească aceiași pasiune la doi tineri ce aveau să devină elevii ei în acest domeniu al biologiei. S-a bucurat măcar în ultimii ani ai vieții de prietenia sinceră și de sprijinul acestor tineri colaboratori, astăzi personalități ale științei românești.

Și pentru ca „adevărul să iasă la lumină”, cum este hărăzit, deși spre sfârșitul vieții ei chinuite, s-a ivit omul care să repare nedreptățile suferite de Maria Celan. Acesta este elevul și colaboratorul său în algologie, dr. biolog Alexandru Ș. Bologa, fost director științific al Institutului Național de Cercetare-Dezvoltare Marină „Grigore Antipa” din Constanța, membru titular al Academiei Oamenilor de Știință din România. Domnia sa a fost înzestrat de aceeași Providență, cu toate calitățile și atributele exprimate prin cuvinte în Dicționarul Limbii Române, precum recunoștință, apreciere, atașament și respect, nemărginite, pentru magistrul său conferențiar dr. Maria Celan, dar și cu armele caracterului necesare pentru scoaterea la lumină a adevăratei personalități în știință a Mariei Celan: Devotament, Dedicăție, Acribie, Perseverență, Strădanie.

Nu cunosc, în spațiul românesc, un alt „elev” care să facă, sa lucreze atât de mult și cu atâta dragoste pentru memoria magistrului său, așa cum a lucrat și lucrează Alexandru Bologa. Cu stăruința și meticulozitatea arheologului care dezgroapă cu grijă comorile cetății, îndepărtând greul pământ al uitării. A. Bologa cercetează arhivele, studiază și interpretează documentele referitoare la viața și creația științifică a Mariei Celan, eliberează din corespondența cu personalitățile științifice ale timpului, lumina aprecierilor superlative ale acestora privind persoana și opera magistrului său. Studiază numeroase demersuri ale Mariei Celan și relevă importanța și actualitatea propunerilor sale privind organizarea cercetării și protecția celebrei rezervații de dune maritime de la Agigea, împreună cu clădirea Stațiunii de Cercetări Marine „Prof. Dr. Ioan Borcea”, sau obiectivitatea și vigoarea luptelor sale în apărarea drepturilor și dreptății ei. În toate aceste cazuri se remarcă totdeauna spiritul ei vizionar-constructiv, adevărat și atestat de timp.

În acest fel A. Bologa a publicat până în prezent 8 lucrări, între 1989 și 2020, cărora se adaugă prezentul volum *Maria S. Celan - conferențiar doctor biolog - o viață de sacrificiu dedicată științei românești și universale*, 102 pagini, cu 24 de figuri, în editura Ex Ponto Constanța, 2020.

În acest volum, spre îndeplinirea scopului propus și în spiritul relațiilor de mai sus, autorul prezintă date biografice ale Mariei Celan, locurile și instituțiile din Austria și Franța unde si-a făcut pregătirea științifică și doctoratul (la Sorbona în 1940). În continuare, peregrinarea ei, de obicei, silită de împrejurări defavorabile, de la Institutul Agronomic din Iași, la Universitatea Mihăileană din același municipiu, apoi la Universitatea „C. I. Parhon” din București, iar de aici pentru cea mai lungă perioadă din viață și de cercetare științifică, la Stațiunea de Cercetări Marine „Prof. Ioan Borcea” de la Agigea. De o deosebită importanță revelatoare pentru relațiile M. Celan cu personalitățile științifice ale timpului este corespondența cu acad. Grigore Antipa, cu prof. Emanoil C. Teodorescu - membre corespondant de l'Academie des Sciences de l'Institut de France, acad. V.

Mârza, acad. C.I. Parhon, prof. N. Sălăgeanu, acad. E.I. Nyarady, prof. Traian Ștefureac, conf. dr. Ana Fabian, dr. ing. Cristian D. Stoiculescu ș.a.

Dintre numeroasele impresii și aprecieri superlative la adresa competenței și realizărilor Mariei Celan, cele mai importante rămân cele ale lui **M.A. Guilliermond** - membre de l'Institut de France, professeur à la Sorbone, aprecieri exprimate în Raportul asupra tezei de doctorat a Mariei Celan în calitatea lui de conducător principal al tezei intitulată: „**Recherches Cytologiques sur les Algues rouges**”. Aprecierile realizărilor științifice cuprinse în cele patru pagini și jumătate dactilografiate, sunt concentrate în următoarele două rânduri: „*Ea (teza) este desigur una dintre cele mai bune teze de botanică care au fost susținute la Sorbona în acești ultimi ani*”

În volumul dr. Alexandru Bologa, putem sesiza cu ușurință, șicanele și nedreptățile de tot felul de care s-a lovit, chiar de la întoarcerea în țară, fiind suficient să le menționăm pe cele mai importante:

1) Deși cu publicațiile din revistele științifice franceze și cu valoroasa teză publicată în 1941 ar fi putut ocupa imediat un post de conferențiar, în România, acest lucru s-a împlinit abia în 1949 (!).

2) Invitată de algologii ruși de renume să lucreze în laboratoarele și bibliotecile lor, sau să participe la congrese importante, deși a avut sprijinul unor personalități importante ca acad. C. I. Parhon și alții, nu a primit niciodată aprobarea să meargă în U.R.S.S. Aici există o explicație, pentru că fiind basarabeană venită în România după unirea ca țară, cei plecați din Basarabia erau „pedepsiți” de mâna lungă a Moscovei. Și experiența mea este edificatoare în acest sens. Fiind singura posibilitate de a face studii în străinătate, în instituții, laboratoare și biblioteci mult mai dotate decât ale noastre, în anul trei de facultate (1953-1954) am cerut și eu să merg în U.R.S.S., dar cererea mi-a fost respinsă în timp ce alți colegi au putut pleca acolo. La întrebarea mea, într-o audiență, de ce nu mi se dă aprobare, tovarășul Rector prof. Jean Livescu mi-a răspuns: „Pentru că tatăl Dumitale a luptat împotriva Uniunii Sovietice” (unde de altfel a și murit). Q.E.D.

3) Colaborarea la realizarea *Tratatului de Algologie* de către Academia Republicii Socialiste România, sub redacția prof. Ștefan Pétérfi și dr. Alexandru Ionescu, în calitatea ei de cel mai bun specialist în algele macrofite marine, a fost întreruptă.

4) Lucrarea Mariei Celan transmisă spre publicare la Academia Română („Materiale pentru cunoașterea cercetărilor algologice din Marea Neagră”), a primit aprobare foarte favorabilă din partea prof. N. Sălăgeanu în octombrie 1949, dar manuscrisul a dispărut, fiind sustras de cei ce aveau nevoie de aceste informații. El a reapărut totuși, după 6 ani (!) și i-a fost restituit, fără a fi publicat.

5) În perioada 1961-1963 s-a dispus și procedat la „evacuarea” Mariei Celan din Stațiunea de la Agigea, unde avea domiciliul și locul de muncă, în

special la presiunea unor personalități din afara Stațiunii, din București și Cluj, care militau de asemenea pentru luarea Stațiunii de la Universitatea din Iași și includerea ei în noul Institut Român de Cercetări Marine I.R.C.M.), ceea ce s-a și realizat, pentru următorii douăzeci de ani!

6) În sfârșit, adversitatea acelorași persoane împreună cu colectivele lor de lucru din I.R.C.M. în cadrul căruia a lucrat și dr. Maria Celan după includerea Stațiunii „Prof. dr. Ioan Borcea”, s-a manifestat față de Domnia sa până la sfârșitul vieții, refuzând să fie sărbătorită cu prilejul vreunei aniversări așa cum se obișnuiește, cu toate că s-au făcut propuneri atât din interiorul Institutului cât și din afară.

O altă informație prețioasă pe care o găsesc cititorii în prezentul volum al dr. A. Bologa despre Maria Celan, este interesul permanent și demersurile numeroase făcute de aceasta, către toate forurile competente pentru protecția Rezervației de dune maritime de la Agigea, unică în România și în lume pentru bogăția și importanța floristică și faunistică cu endemisme și noutăți excepționale pentru știință. Cunoscând aceste preocupări ale Mariei Celan, dl. ing. dr. Cristian D. Stoiculescu de la Institutul de Cercetări și Amenajări Silvice și custode onorific al Comisiei pentru Ocrotirea Monumentelor Naturii a Academiei Române, a propus într-unul din Rapoartele către Comisie: **„Cunoașterea, conservarea și perpetuarea rezervației de dune maritime de la Agigea, cu farmecul ei romantic, atât de iubită de Borcea și Celan, unde răsună încă ecoul frământărilor patetice ale spiritelor lor generoase și bune, este o datorie sacră care nu poate fi ignorată fără a fi acoperiți de blamul străinătății și al posterității”**.

Autorul volumului de față ne informează de asemenea asupra receptării și integrării rapide și constante a rezultatelor obținute de Maria Celan în cercetările asupra algelor roșii în patrimoniul științific mondial, ca de exemplu în tratatul prof. M. A. Guilliermond, publicat în celebra editură Hermann, sau în cartea algologului F. Magne, din aceeași perioadă. La fel, Bibliografia marină sovietică, a preluat în întregime rezultatele Mariei Celan, în *Determinatorul algelor verzi, brune și roșii* a algologului A.D. Zinova, rezultate preluate de asemenea de algologi ca A.A. Kalughina Gutnik, etc. În plus Maria Celan a colaborat cu mulți alți algologi din Austria, Franța, U.R.S.S., care i-au apreciat activitatea științifică.

În volum, autorul include de asemenea amintiri și considerații personale mai ample despre viața și activitatea conf. dr. Maria Celan, ca și pe acelea ale unor foști apropiați ai ei care au cunoscut-o și apreciat-o.

Și astfel, Alexandru Bologa, prin munca pasionată, trudnică și rodnică, de istoric al științei și de discipol și colaborator, scoate din anonim și redă istoriei științei și Algologiei românești și europene, personalitatea de excepție a Mariei Celan, luminoasă și generoasă prin activitatea importantă, științifică și socială. Încă un motiv de satisfacție pentru știința biologică românească și un exemplu de

muncă și dăruire, atât pentru cercetătorii tineri cât și pentru cei vârstnici. Îl felicităm pe autor și îi mulțumim pentru că a îmbogățit astfel panteonul științei biologice românești cu încă o valoroasă personalitate. Îl felicităm de asemenea pentru nobila preocupare privind istoria științei românești, noblețe ce-l însoțește din propriul său arbore genealogic.

Prof. univ. emerit dr. Ionel Andriescu

Universitatea “Alexandru Ioan Cuza”

Facultatea de Biologie

B-dul Carol I B, Nr. 20

700505- Iași - ROMANIA

E-mail: <anion@uaic.ro>, <andriescu_ionel@yahoo.fr>